

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Патер Анастасії Романівни на тему:

«ВИКОНАВСЬКІ ВИМІРИ УКРАЇНСЬКОЇ САКРАЛЬНОЇ МУЗИКИ»

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету.

Сакральна музика – глибинний пласт української і світової культури, на основі якого розвивалось і сформувалось професійне вокально-хорове музичне мистецтво України. Цей вид музичної творчості є невід'ємним компонентом української культури, що зумовлює пріоритетність наукового осмислення філософсько-естетичних засад творення сакральної музики і мистецько-виконавських проблем її інтерпретування. Актуальність теми дисертації пов'язана з нагальною необхідністю всебічного наукового опрацювання виконавсько-стильового аспекту інтерпретації української сакральної музики. В українському сучасному культурно-мистецькому просторі спостерігається тенденція до популяризації сакральної музичної культури. Дедалі актуальнішою постає проблема виконання сакральної музики від давньої монодичної спадщини до релігійних хорових творів сучасності. Насамперед, питання характеру звукоутворення, виконавської стилістики, досягнення звукового ідеалу та ін. стають у полі зацікавлень виконавців – регентів церковних хорів, диригентів аматорських, професійних ансамблевих та хорових колективів. У дослідженні наголошується на тому, що українська сакральна музика базуючись на етико-естетичних архетипах візантійської музичної культури, адаптувала їх на українському ґрунті і збагатила національними ментальними рисами. Заявлені у темі роботи «виконавські виміри» передбачають осмислення широкого спектру художньо-технічних виконавських засобів і прийомів, які сформувалися у традиції сакрального співу під впливом мистецько-естетичних орієнтирів національного образу світу і стали базою для досягнення еталонного звучання в українській хоровій культурі. На прикладі знакових постатей диригентів і професійних хорових колективів ХХ – початку ХХІ століття, які представляють провідні диригентсько-хорові школи України, і впродовж тривалого періоду концертної діяльності прославилися своїми виконавськими здобутками, простежено і підтверджено тяглість традицій виконавського стилю в контексті духовно-естетичних засад загальнонаціонального хорового мистецтва. Даний аспект дослідження набуває актуальності, оскільки осередки професійної хорової культури впродовж тридцятиліття державного суверенітету, намагаються відродити національні здобутки минулого. Саме повернення до ментальних джерел, осмислення національного світобачення, визначення фундаментальних художньо-інтерпретаційних засад хорової традиції, слугуватиме вибору відповідних виконавських прийомів для звершення еталонності звучання української сакральної музики. Дотеперішня відсутність окремого наукового дослідження на зазначену тему стала основною причиною підготовки цієї дисертації.

Теоретичну основу дослідження склали праці таких науковців, як: М. Антонович, О. Бенч, Н. Герасимова-Персидська, Н. Калущька, Л. Кияновська, Т. Кметюк, П. Ковалик, О. Козаренко, Л. Корній, С. Кримський, А. Лашенко, С. Людкевич, Г. Макаренко, В. Москаленко, Г. Парфьонова, Ю. Ткач, О. Цалай-Якименко, Ю. Чекан, І. Шатова, Ю. Ясіновський.

Дисертація відповідає музикознавчому профілеві ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Тему дисертації затверджено 26 жовтня 2016 р. (протокол № 27/10) на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка. Вона є частиною науково-дослідної теми «Духовна творчість українських композиторів кінця XIX – початку XXI століття» 2017–2019 рр. (державний реєстраційний номер 0117U001311) кафедри музикознавства та хорового мистецтва факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка.

Наукове завдання, розв'язання якого отримано в дисертації. Метою дослідження є комплексне висвітлення особливостей інтерпретації української сакральної музики. Поставлена мета передбачає виконання наступних завдань:

- проаналізувати філософсько-богословські основи сакрального співу від античності до сьогодення;
- простежити особливості візантійського каллофонного стилю у контексті впливу на етико-естетичну складову інтерпретації української сакральної творчості;
- визначити основні світоглядні аспекти національного образу світу, які формують осердя сакральної хорової музики України XVII – XXI ст.;
- окреслити концептуальні засади вокально-хорової роботи провідних майстрів хорової справи в Україні XX – початку XXI ст. щодо досягнення еталону хорового звучання;
- виявити та окреслити характерні ознаки виконавського стилю української хорової традиції;
- здійснити комплексний аналіз творчої діяльності академічних хорових колективів та осмислити їх значення у відродженні і збереженні традицій сакрального співу;
- визначити основні параметри досягнення звукового еталону у виконавській майстерності українських хорових колективів та провести аналіз виконавської інтерпретації сакральної музики українськими хоровими колективами з врахуванням відповідності виконавських версій еталонності хорового звуку.

Наукова новизна одержаних результатів визначається її метою, комплексом поставлених для виконання дослідницьких завдань, предметом дослідження. У дисертації *вперше*:

- визначено знакові складові національного характеру в системі «національного образу світу» – софійності, ісихазму та кордоцентризму;
- проведено аналіз зразків монодичної традиції – Херувимських пісень київського і болгарського напівів в контексті виявлення ознак архетипу софійності;

- окреслено концептуальні виконавсько-методичні засади майстрів хорової культури в Україні XX – початку XXI ст., які представляють провідні регіональні хорові школи;
- виявлено та окреслено характерні ознаки феномену виконавського стилю національної хорової традиції;
- системно і комплексно проаналізовано українську сакральну музику в академічній хоровій традиції: визначено виконавсько-стильові особливості інтерпретації сакральної музики, простежено творчу діяльність професійних хорових колективів України у контексті відродження сакральної музики;
- визначено параметри еталону хорового звучання у виконавській інтерпретації сакральної музики українськими хоровими колективами;
- набуло подальшого розвитку зміст понять «виконавський стиль хорового колективу» та «еталонна виконавська версія» у знанні про національну хорову виконавську традицію і роль окремих професійних колективів у процесі відродження української сакральної музики.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження.

Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, науково обґрунтовані та достовірні. Це обумовлено застосуванням сукупності методів, що базуються на принципі історизму, зокрема на категорії культурної пам'яті, одним з елементів якої виступає хорова традиція. З метою вивчення феномена стилю хорового виконавства в руслі української хорової традиції в роботі застосовано системний підхід і використано такий комплекс методів наукового дослідження: дослідницько-пошуковий – для здійснення пошуку джерел, що стосуються об'єкта та предмета дослідження; системно-аналітичний – з метою систематизації, адаптації та осмислення інформації, отриманої з різних джерел, для виведення узагальнюючих висновків; історико-генетичний – для виявлення витоків української професійної хорової культури, осмислення основних векторів національного образу світу, що виявилось в світоглядних основах української хорової традиції; культурологічний метод – для виявлення ступеня впливу ментальних особливостей українського народу на досягнення звукового еталону в українській сакральній хоровій культурі; феноменологічний – для виокремлення, розкриття суті й цілісного осмислення феноменів української сакральної хорової традиції; джерелознавчий – для аналітичного опрацювання літератури, архівних документів, пресових публікацій; метод типологічного аналізу – для виявлення типологічних особливостей при характеристиці виконавського стилю українських хорових колективів; музикознавчий метод – для аналізу партитур сакральної музики; метод аудіовізуального аналізу – з метою характеристики звучання хорових колективів України; емпірично-аналітичний – для характеристики функціональних параметрів еталонного звучання у хоровому виконавстві; компаративний методи – для співставлення звучання окремих колективів у контексті досягнення ними еталону хорового звуку.

Практичне значення дослідження полягає у можливості подальшого застосування отриманих результатів дослідження у наукових розвідках мистецтвознавчого і культурологічного спрямування. Матеріали, напрацювання та висновки цієї дисертації покликані збагатити фактологічну й методологічну

базу сучасного українського хорознавства і можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях історії музичного, зокрема, хорового виконавства та враховані при розробці підручників, лекційних курсів, методичних посібників з історії українського хорового мистецтва, проблем диригентсько-хорового інтерпретування. Багатоаспектний аналіз специфіки виконання української сакральної музики сприятиме формуванню професійних пріоритетів диригентів практиків, а також слугуватиме методичним матеріалом для сучасних диригентів педагогів при викладанні предметів «хорознавство», «історія хорового мистецтва», «диригування» та «практика роботи з хором».

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення і результати дослідження впродовж 2016–2020 років оприлюднено у формі доповідей на шести міжнародних наукових конференціях та одній всеукраїнській науковій конференції:

1. Міжнародна наукова конференція з нагоди 5-ліття кафедри філософії мистецтв та кафедри музикознавства спільно з Ряшівським університетом «Синергетична природа культури: наукові рефлексії над взаємодією Ероса та Етоса» (30 листопада – 2 грудня 2016 р., Ряшів-Львів-Коломия);
2. X Міжнародна наукова конференція «Гимнографія, сакральна монодія, церковний спів» (присвячена 100-літтю від дня народження Мирослава Антоновича (1917–2006), 30-31 жовтня 2017 р., Львів, УКУ–ЛНМА ім. М. Лисенка);
3. Міжнародна наукова конференція «Мистецька культура: історія, теорія, методологія» (Львів, ЛНБ ім. В. Стефаника, 24 листопада 2017 р.);
4. Міжнародний науковий форум «Музикознавчий універсам молодих» (27 лютого – 2 березня 2018 р.);
5. Всеукраїнська наукова конференція «Мистецька культура: історія, теорія, методологія: тези доповідей» (Львів, 30 листопада 2018 р.);
6. Міжнародна науково-практична конференція «Семіосфера культури в просторі сучасності» (Львів, 30 вересня – 2 жовтня 2019 р.);
7. Дистанційний міжнародний науковий форум «Україна і світ: вектори музичної комунікації», (Львів, 22–24 січня 2021 р.).

та на щорічних звітних наукових конференціях Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, 2016–2020 рр.) під час навчання в аспірантурі.

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях здобувачки. Основні положення дисертації опубліковано в 8 одноосібних публікаціях, 3 з яких – у наукових фахових виданнях України, 1 – у наукових зарубіжних періодичних виданнях, 4 – в збірниках матеріалів конференцій.

Список публікацій здобувачки за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

Статті у фахових виданнях України і зарубіжжя

1. Байцар А. (Патер А.) Роль музичного шкільництва Львівського братства в процесі оновлення церковного співу в Україні. *Вісник Львівського ун-ту. Серія мистецтвознавство*. Вип. 5. Львів, 2005. С. 84–90.
2. Патер А. Філософсько-етичні виміри інтерпретації української сакральної музики. *Вісник Львівського ун-ту. Серія мистецтвознавство*. Вип. 17. Львів, 2016. С. 17–29.

3. Патер А. Софійність у сакральній практиці ранньомодерної доби. *Вісник Львівського ун-ту. Серія мистецтвознавство*. Вип. 20. Львів, 2019. С. 10-19.
4. Патер А. Еталонність хорового звуку у виконавському трактуванні української духовної музики. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. Warszawa, 2020. № 5 (26). June. S. 19 – 25.

Матеріали наукових конференцій:

5. Патер А. Втілення ідей ісихазму та «Філософії серця» в українській сакральній музиці. *Мистецька культура: історія, теорія, методологія: тези доповідей. Міжн. наукова конференція* (Львів, 24 листопада 2017 р.). Львів: Растр-7, 2017. С. 56-59.
6. Патер А. Українська сакральна музика у світлі естетики «філософії серця». *Міжн. наук. форум «Музикознавчий універсум молодих»* (27 лютого – 02 березня 2018 р.): тези. Львів: Видавець Т. Тетюк, 2018. С. 101-102.
7. Патер А. Категорія національний образ світу в музикознавстві. *Мистецька культура: історія, теорія, методологія: тези доповідей. Всеукр. наук. конференція* (Львів, 30 листопада 2018 р.). Львів: Растр-7, 2018. С. 116-120.
8. Патер А. Звукова естетика Студентського хору Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової (на прикладі виконавської версії духовного твору Лесі Дичко «Благослови, душе моя, Господа»). *Міжнародний науковий форум МУЗИКОЗНАВЧИЙ УНІВЕРСУМ МОЛОДИХ «Україна і світ: вектори музичної комунікації», 22 – 23 січня 2021 року* : протоколи засідань. Львів : Видавець ФОП Король І. В., 2021. С.103-105.

Характеристика особистості здобувачки.

А. Р. Патер закінчила Львівську державну музичну академію ім. М. Лисенка, отримала диплом магістра у 2004 р. за спеціальністю «Музичне мистецтво» та здобула кваліфікацію диригента хору, артиста хору, викладача.

З 2016 до 2020 – аспірантка кафедри музикознавства та хорового мистецтва факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою з правильним вживанням лінгвістичної та спеціальної термінології. Стиль викладених в дисертації матеріалів дослідження – науковий.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Робота не містить елементів плагіату чи самоплагіату.

Як результат попередньої експертизи дисертації А. Р. Патер «Виконавські виміри української сакральної музики» у межах фахового семінару, який було проведено на базі кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», та повноти основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації А. Р. Патер на тему «Виконавські виміри української сакральної музики».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація А. Р. Патер відповідає спеціальності 025 «Музичне мистецтво» та вимогам п.10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167.

3. Рекомендувати дисертацію А. Р. Патер на тему «Виконавські виміри української сакральної музики» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Рецензент:

завідувачка кафедри музичної україністики
та народно-інструментального мистецтва
Навчально-наукового інституту мистецтв
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
доктор мистецтвознавства, професор

В. Г. Дутчак

Рецензент:

Завідувачка кафедри методики музичного
виховання та диригування
Навчально-наукового інституту мистецтв
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
кандидат мистецтвознавства, професор

Л. І. Серганюк

